

Ohjausasiakirja

1.3.2026

VN/3552/2026

VN/3552/2026-STM-1

☐	Määräys
☒	Ohje
☐	Suositus

Säännökset, joihin määräysten/ohjeiden antaminen perustuu

Laki elatustukilain muuttamisesta 1054/2025, laki lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta 1055/2025, laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta 1056/2025

Kohderyhmät

Hyvinvointialueet

Voimassaoloaika

1.3.2026 - toistaiseksi

Lapsen elatusta koskevan lainsäädännön muutokset täsmentävät viranomaisten tehtäviä

Tässä ohjeessa käsitellään lapsen elatukseen liittyvän lainsäädännön 1.1.2026 voimaan tulleita muutoksia. Ohjeistuksen pohjana on hallituksen esitys laeiksi elatustukilain, lapsen elatuksesta annetun lain sekä tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta (HE 115/2025 vp) ja sitä koskevat sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö (StVM 18/2025 vp) ja eduskunnan vastaus (EV 128/2025).

Lainmuutosten tavoitteena on vahvistaa elatusavun ensisijaista asemaa lapsen elatuksen turvaajana. Lisäksi tavoitteena on parantaa lapsen oikeutta riittävään, vanhempien elatuskyvyn mukaiseen elatukseen ja edistää elatustuen tarkoituksenmukaista kohdentumista sekä tehokkaammin ehkäistä elatustuen mahdollisia väärinkäytötilanteita. Tavoitteena on myös vähentää viranomaistoiminnan päällekkäisyyttä, selkeyttää viranomaisten välistä tiedonsaantia, vahvistaa perheoikeudellisten palveluiden roolia sosiaalipalveluna ja turvata lapsen edun ja oikeuksien toteutumista.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Elatusvelvollisen toimimisvelvollisuus

Elatustukilain uudessa 13 a §:ssä säädetään elatusvelvollisen velvollisuudesta toimia elatusavun määrän tarkistamiseksi. Elatustukilain tarkoittamalla elatusvelvollisella vanhemmalla¹ on toimimisvelvollisuus tilanteissa, joissa elatustukea maksetaan hänen puutteelliseksi vahvistetun elatuskykynsä perusteella, mutta hänen olosuhteissaan on tapahtunut pidempiaikaiseksi ja olennaiseksi arvioitavia elatuskykyä parantavia muutoksia.

Vanhemman elatuskykyyn vaikuttavat (lapsen elatuksesta annetun lain, jälj. elatuslaki, 2 §:n mukaan) vanhemman ikä, työkyky ja mahdollisuus osallistua ansiotyöhön, käytettävissä olevien varojen määrä sekä hänen lakiin perustuva muu elatusvastuunsa.

Pykälässä säädetysti elatusvelvollisen tulee olla yhteydessä lapsen elatuksesta annetun lain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun toimivaltaiseen hyvinvointialueeseen. Elatusvelvollisen tulee olla yhteydessä siihen hyvinvointialueeseen, jonka alueella lapsella on asuinpaikka tai, jos lapsella ei ole Suomessa asuinpaikkaa, siihen hyvinvointialueeseen, jonka alueella elatusvelvollisella on asuinpaikka. Yleisimmin kyseeseen tulisi lapsen asuinpaikan hyvinvointialue eli se hyvinvointialue, jonka alueella lapsen kotikunta sijaitsee.² Säännös on elatusvelvollista ohjaava, eikä sen laiminlyönnistä seuraa sanktiota.

Kansaneläkelaitos (jälj. Kela) informoi asiakkaita toimimisvelvollisuudesta kotisivuillaan ja ohjaa elatusvelvollisen tarvittaessa toimivaltaiselle hyvinvointialueelle.

Kansaneläkelaitoksen ilmoitus hyvinvointialueelle

Elatustukilain 36 §:n muutoksella Kela voi tarkastella sellaisen elatusvelvollisen taloudellista tilannetta, jonka lapsesta maksetaan elatustukea elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi edellyttäen, että elatusapu on vahvistettu tarkasteluhetkestä vähintään vuosi aikaisemmin. Tarkastelu tehdään tulo- ja verotustietojen perusteella. Kelalla on velvollisuus ilmoittaa hyvinvointialueelle, jos elatusvelvollisen taloudellisesta tilanteesta saatujen tietojen perusteella Kela arvioi olevan tarvetta arvioida elatusvelvollisen elatuskykyä mahdollisesti uudelleen hyvinvointialueella.

Kelasta ilmoitetaan hyvinvointialueelle välttämättömät tiedot elatusvelvollisen elatuskyvyn uudelleen arvioimiseksi tilanteissa, joissa elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen arvioidaan olennaisesti parantuneen verrattuna elatusavun maksamisen perusteeksi Kelalle toimitetussa elatusapusopimuksessa tai -tuomiossa vahvistetun elatusavun määrään. Näitä välttämättömiä tietoja ovat:

- elatusvelvollisen taloudellista tilannetta koskeva havainto
- Kelan käytettävissä olevat elatusvelvollisen yksilöintitiedot (nimi, syntymäaika, osoite ja puhelinnumero)
- tieto elatusavun vahvistaneesta viranomaisesta ja päätöksen tai sopimuksen yksilöintitiedot
- elatusavun vahvistamisajankohta
- elatusavun nykyinen määrä tarvittaessa lapsikohtaisesti ja ajankohdittain eriteltynä.

Kela huomioi arviossa elatusvelvollisen ajankohtaiset tulorekisteri- ja verotustiedot tulojen osalta ja vertaa niitä vahvistetun elatusavun määrään. Tulojen tarkastelu tehdään karkeasti yleisellä tasolla, eikä muita elatuskykyyn vaikuttavia seikkoja (kuten menoja tai varallisuutta) voida Kelassa huomioida.

Kela ilmoittaa välttämättömät tiedot elatusvelvollisen elatuskyvyn uudelleen arviointia varten hyvinvointialueelle myös, jos elatusvelvolliselle on elatustukilain nojalla myönnetty toistuvasti

¹ Elatustukilaissa elatusvelvollisella tarkoitetaan sitä lapsen vanhempaa, jonka maksettavaksi on vahvistettu elatusapu, ja jonka luona lapsi ei väestötietojärjestelmän mukaan asu.

² Poikkeuksen edellä todettuun voi kuitenkin muodostaa tilanne, jossa lapsi on huostaanotettu ja tämän seurauksena ollut pitkäaikaisesti sijoitettuna kotikuntansa ulkopuolelle. Tällöin myös muu kuin kotikunta voi osoittaa lapsen asuinpaikkaa ja sitä hyvinvointialuetta, jonne elatustukilain 36 §:n mukaiset tiedot voidaan Kelasta luovuttaa. Jos lapsella ei ole Suomessa asuinpaikkaa, toimivaltainen hyvinvointialue on se, jonka alueella elatusvelvollisella on asuinpaikka. Myös näissä tilanteissa elatusvelvollisen kotikunta käytännössä määrittää toimivaltaisen hyvinvointialueen.

maksuvapautus. Sääntelyn on tarkoitus kattaa tilanteet, joissa elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen voitaisiin pysyväisluonteisesti olettaa heikentyneen hänen saatuaan pitkän ajan kuluessa toistuvasti maksuvapautuksia elatustuen takautumissaatavasta.

Kela ei ilmoituksellaan ota kantaa elatusavun oikeaan määrään tai elatusavun muuttamisen edellytysten täyttymiseen. Ilmoituksen tarkoituksena on mahdollistaa tiedon välittyminen asiassa toimivaltaiselle hyvinvointialueelle. Uudistuksilla ei siten ole vaikutusta viranomaisten väliseen lapsen elatusavun vahvistamiseen ja muuttamiseen liittyvään toimivallanjakoon. Varsinainen arvio elatuskyvystä ja kokonaistilanteesta tehdään hyvinvointialueilla.

Elatustukilain 36 §:ssä säädetysti Kela luovuttaa mainitut tiedot elatuslain 8 §:n mukaiselle toimivaltaiselle hyvinvointialueelle eli pääsääntöisesti sille hyvinvointialueelle, jonka alueella lapsella on asuinpaikka. Yleisimmin kyseeseen tulisi lapsen asuinpaikan hyvinvointialue eli se hyvinvointialue, jonka alueella lapsen kotikunta sijaitsee. Tiedot toimitetaan suojatulla sähköpostilla. Saman tilanteen osalta ilmoitus Kelasta hyvinvointialueelle tehdään lähtökohtaisesti vain kerran.

Kela ei ilmoituksen yhteydessä luovuta toisen viranomaisen vahvistamia asiakirjoja kuten elatussopimuksia tai tuomioistuimen päätöksiä, taikka muita elatusavun tarkempaan määrittämiseen liittyviä tietoja. Kela ei myöskään luovuta tietoa hyvinvointialueille turvakiellon alaisista tapauksista.

Hyvinvointialueen toiminta vanhempien tietojen tarkistamiseksi ja Kelan ilmoituksen saapuessa

Lapsen elatuksesta annettuun lakiin on lisätty seuraavaa uutta sääntelyä:

- 13 b §, jonka tarkoituksena on täsmentää hyvinvointialueiden tehtäviä liittyen hyvinvointialueiden selvittämisvelvollisuuteen lapsen elatusasiassa. Säännös ohjaa hyvinvointialueita toteuttamaan voimassa olevia velvoitteitaan asiakkaan kokonaistilanteen arvioimiseksi ja tukemiseksi.
- 8 d §, joka koskee hyvinvointialueen oikeutta saada, salassapitosäännösten estämättä, pyynnöstä ja maksutta, Verohallinnolta vanhempien tulo- ja verotietoja sekä Kansaneläkelaitoksen etuustietoja elatusapua koskevien sopimusten vahvistamisen yhteydessä tai arvioidessaan elatusavun muuttamisen tarvetta. Tiedot voidaan tarkistaa ilman vanhemman suostumusta. Vanhempia tulee etukäteen tiedottaa tietojen pyytämisestä.

Hyvinvointialueen tulee Kelan ilmoituksen myötä selvittää tilannetta. Vanhempien tiedot voidaan 8 d §:n nojalla tarkastaa elatusapua koskevien sopimusten vahvistamisen yhteydessä sekä arvioitaessa elatusavun muuttamisen tarvetta. Hyvinvointialue voi tarkastaa vanhempia koskevia Verohallinnon tietoja sekä, tarvittaessa, Kelan etuustietojärjestelmä Kelmun sisältämiä tietoja. Mikäli hyvinvointialueella ei ole hallussaan Kelan ilmoituksessa yksilöityä elatussopimusta tai -tuomiota, se voi pyytää kyseisen asiakirjan sen laatineelta viranomaiselta, hyödyntäen muualla lainsäädännössä säädettyjä toimivaltuuksiaan. Lisäksi hyvinvointialue voi, käyttäen tarvittaessa mahdollisuuttaan virka-avun saamiseen, hankkia toiselta hyvinvointialueelta asiaan liittyvät tarpeelliset tiedot.

Jos hyvinvointialue katsoo tarvitsevänsä lisää tietoja lapsen vanhemmilta, heihin ollaan yhteydessä. Lähtökohtana on, että hyvinvointialue on ensisijaisesti yhteydessä siihen elatusvelvolliseen, jonka elatuskyvyn osalta Kela on tehnyt ilmoituksen hyvinvointialueelle. Ilman vanhemman suostumusta ei hyvinvointialueella (lähtökohtaisesti) ole oikeutta luovuttaa tietoa toisen vanhemman taloudellisesta tilanteesta toiselle vanhemmalle.

Hyvinvointialueen tulee etukäteen tiedottaa vanhempia tietojen pyytämisen ja tarkastamisen mahdollisuudesta. Tiedottamisessa on huomioitava EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukainen rekisterinpitäjän velvollisuus informoida rekisteröityjä henkilötietojen käsittelystä³. Jos Verohallinnon tiedot ja/tai etuustietopalvelu Kelmun sisältämät tiedot tarkastetaan vanhempien ollessa asiakastapaamisella lastenvalvojan luona, tietojen tarkastamisesta tiedottaminen voidaan tehdä suullisesti, ja kirjata asia osaksi sosiaalihuollon asiakasasiakirjoihin tehtäviä merkintöjä.

Havaittuaan elatusavun muuttamisen tarpeen tulee hyvinvointialueen ohjata vanhempia uuden sopimuksen aikaansaamiseksi, sekä vahvistaa uusi elatussopimus, jos vanhemmat ovat tähän suostuvaisia ja hyvinvointialue katsoo voivansa sopimuksen vahvistaa. Sopimuksen

³ Tietosuojavaltuutetun toimisto: <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-informointi>

vahvistamisessa hyvinvointialue käyttää samaa harkintaa kuin elatusapua vahvistettaessa muutoinkin.

Tarkoitus ei ole, että hyvinvointialue ilmoittaa Kelalle niistä toimenpiteistä, joihin se on Kelan ilmoituksen myötä ryhtynyt. Ilmoitusvelvollisuus siitä, että elatustuen perusteena oleva sopimus tai tuomio on muuttunut, on sillä tuensaajalla, jolle elatustukea maksetaan.

Hyvinvointialueen kanneoikeudesta (elatuslain 13 a §)

Niin sosiaalihuoltoa kuin lapsen elatusta koskeva lainsäädäntö sisältää sääntelyä hyvinvointialueiden tehtävistä liittyen lapsen elatuksen turvaamiseen. Viimesijaisena toimenpiteenä hyvinvointialueilla on, elatuslain 13 a §:ssä säädetysti, oikeus ryhtyä kanneteitse toimiin lasta koskevan elatussopimuksen tai -tuomion vahvistamiseksi tai muuttamiseksi. Jos lapselle maksetaan elatustukea, on hyvinvointialueella 13 a §:n 2 momentin mukaan oikeus ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai sen määrän korottamiseksi, vaikka lapsi ei ole joutunut tai ole vaarassa joutua elatuksen puutteeseen. Jos lapselle maksetaan elatustukea, hyvinvointialueella on oikeus ajaa kannetta myös elatusavun alentamiseksi.

Elatuslain 13 a §:ään tehtyt, 1.1.2026 voimaan tulleet muutokset ovat luonteeltaan teknisiä, eivätkä muuta pykälän varsinaista sisältöä. Kyseisen pykälän osalta on kuitenkin ilmennyt epätietoisuutta siitä, missä tilanteissa sitä voidaan soveltaa. Hallituksen esityksen perusteluissa on selostettu hyvinvointialueen kanneoikeutta koskevan sääntelyn taustoja sekä soveltamiskäytäntöä.⁴

Hyvinvointialueelle oikeus toimia elatustuen hakijana

Elatustukilain 11 §:n 2 momentin muutos oikeuttaa hyvinvointialueen hakemaan elatustukea, jos lapsi, josta elatustukea haetaan myönnettäväksi, on hyvinvointialueen kustantamassa ympärivuorokautisessa hoidossa kodin ulkopuolella kalenterikuukautta pidemmän ajan. Muutoksella mahdollistetaan hyvinvointialueen oikeus lapsen hoidosta aiheutuvien kulujen kattamiseen hakemuksella esimerkiksi tilanteissa, joissa vanhempi tai muu lapsen hoidosta tosiasiallisesti vastaava taho ei ole sitä hakenut, tai, jos elatustuen saaja on lakkauttanut elatustuen lapsen tosiasiasiallisen hoidon siirryttyä hyvinvointialueelle. Lisätietoa hyvinvointialueen oikeudesta elatustuen hakemiseen löytyy Kelan verkkosivuilta.

Lisätiedot

Lisätietoja antavat:

Sosiaalineuvos Marjo Malja, etunimi.sukunimi@gov.fi

Hallitussihteeri Annika Juurikko, etunimi.sukunimi@gov.fi

Kansliapäällikkö

Veli-Mikko Niemi

Sosiaalineuvos

Marjo Malja

⁴ Ks. [HE 115/2025 vp](#), Nykytila ja sen arviointi- otsikon alla esitetty (esim. s. 14–15).

Jakelu	Hyvinvointialueet
Tiedoksi	STM Sosiaaliturvaministeri

VN/3552/2026-STM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: